

Висицька С.М.

викладач,

*Відокремлений підрозділ «Слов'янський технікум
Луганського національного аграрного університету»*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОГО КРАЄЗНАВСТВА У КУРСІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема патріотичного виховання як соціального явища цікавила людей з давніх часів, оскільки патріотизм – фундамент суспільства й держави, духовно-моральна основа їх життєдіяльності та ефективного функціонування. У сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна відстоює свободу та територіальну цілісність, патріотичне виховання молоді набуває пріоритетного значення, виникає необхідність здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, формування нового українця, який діє на основі національних та європейських цінностей.

«Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується», – зазначав В. О. Сухомлинський [7, с. 224]. Воно має наскрізно пронизувати весь навчально-виховний процес. Особлива роль у формуванні соціального й морального обличчя юних громадян нашого суспільства надається літературі, що є могутнім джерелом національної духовності, своєрідним генетичним кодом, пам'яттю народу. Заняття з літератури в навчальному закладі мають стати основою патріотичної вихованості студентів, їхнього громадянського змушнення, високої моральності та працелюбності, естетичної наснаги. В умовах відродження національної свідомості українського народу вирішення проблеми взаємопов'язаного вивчення рідної і зарубіжної літератур набуває особливого значення. Одним із завдань зарубіжної літератури є виховання любові до української мови і літератури як органічної частки світової культури, прагнення до збереження рідної мови національних традицій і цінностей. Під час читання творів зарубіжних поетів в українських перекладах необхідно звертати увагу учнів на майстерність художніх перекладів, барви української мови, розповідаючи про національні традиції, образи, звичаї українського народу, що знайшли відбиток у творах [3].

Викладачам світової літератури особливу увагу слід приділяти висвітленню взаємозв'язків української та зарубіжної літератур, зв'язків зарубіжних письменників з Україною, особливостей втілення української теми в їхніх творах, здобутків українських письменників та перекладачів творів зарубіжних авторів, багатства української мови й літератури на тлі світової культури. Усе це сприятиме національній самоідентифікації студентів, «усвідомленню ними національних цінностей і необхідності їх збереження та примноження в умовах глобалізації світу» [3].

Означене завдання необхідно вирішувати на заняттях та в позакласній діяльності із зарубіжної літератури, широко використовуючи літературне краєзнавство як змістову складову зарубіжної літератури, що розкриває світовий літературний процес у тісному зв'язку з Україною за певними напрямками.

Позакласній роботі з літературного краєзнавства великого значення надавали такі дослідники, як Л. Мірошніченко, Є. Пасічник, О. Ставровський та ін. [3; 4; 6]. Так, зокрема, один із перших теоретиків краєзнавства О. Ставровський розробив питання різних форм організації позакласної краєзнавчої діяльності, які запропонував реалізувати за допомогою гуртків, туристично-краєзнавчих естафет, походів, краєзнавчих куточків, музеїв, конференцій, зльотів, вечорів [6]. Є. Пасічником визначено такі форми проведення зазначеного навчання: «екскурсії до історичних, краєзнавчих, літературно-меморіальних музеїв, пам'ятних місць, тих об'єктів, що змальовані у творах письменників, літературні подорожі в рідну природу»; літературно-краєзнавчі походи по літературних місцях, пов'язаних з творчістю якогось письменника; організація літературних вечорів на краєзнавчій основі, і таких, що присвячені творам певного літературного жанру, а також зустрічей, під час яких «учні діляться своїми враженнями про побачене під час екскурсій, походів, фольклорних експедицій» [4, с. 370-382]. Г. Самойленко у позакласній роботі з краєзнавства виокремлює колективні форми (екскурсії, походи пам'ятними місцями та в музеї, експедиції, вечори, олімпіади, конкурси, конференції, концерти, зустрічі), групові (гуртки, товариства, метою яких є підготовка альбомів, альманахів, журналів, газет, наочних посібників тощо) та індивідуальні (знайомство з краєзнавчою літературою, архівними матеріалами, підготовка рефератів, доповідей, матеріалів до оглядових чи монографічних тем, записи спогадів, збирання та оброблення фольклорних матеріалів) [5].

Заслужують на увагу дослідження Волинець І.М., яка пропонує напрми дослідження взаємозв'язків зарубіжних письменників з Україною в аспекті літературної краєзнавчої діяльності:

I. Життєвий і творчий шлях, доробок зарубіжних письменників, які мали безпосередні зв'язки з Україною, а також літературно-краєзнавчі пам'ятки, присвячені митцям, які:

1) народилися і проживали в Україні, але за об'єктивних причин їхня творчість належить іншій літературі (Шолом-Алейхем, А. Ахматова, М. Булгаков, П. Целан та ін.);

2) перебували або жили в Україні, що знайшло відображення у їхній творчості (О. Пушкін, А. Міцкевич, В. Маяковський, Р. М. Рільке, В. Короленко та ін.);

3) Україна мала вплив не стільки на творчий, скільки на життєвий шлях (О. де Бальзак та ін.).

II. Життєпис і творчість зарубіжних митців, опосередковано пов'язаних з Україною:

1) Україна (українська тематика, персонажі, фольклор) знайшла відображення у їхній творчості (Дж. Байрон, П. Меріме та ін.);

2) мали особисті та ділові стосунки з українцями, українськими діячами культури, перебуваючи за межами нашої країни (Й. Гете, Г. де Мопассан та ін.).

III. Відображення українського національного колориту (історичні події, явища, факти, відомі особистості, культура, світобачення, традиції, побут, мова тощо) в інокультурних творах та інших матеріалах зарубіжних письменників [1].

Важливою складовою позакласної навчальної діяльності студентів у системі вивчення літературного краєзнавства є написання науково-дослідних робіт. Такий вид діяльності сприяє не лише засвоєнню, систематизації та узагальненню знань студентів, а й має розвивальний характер: спонукає

творчо мислити, розвиває навички роботи з довідковою літературою, формує навички самовизначення і конкретного відстоювання власної точки зору. Дослідження рекомендується проводити за наступними темами: «Вплив української дійсності на життя і творчість Р. М. Рільке», «Життя і творчість Анни Ахматової і Україна», «Образ Києва у творчості В. Маяковського», «Друге народження Б. Пастернака. Київ та Ірпінь у житті письменника», «Пауль Целан і Україна», «Україна в житті і творчості І. Буніна», «Подільський період життя і творчості О. Купріна», «Образ України в творчості М. Гоголя», «Бальзак і Україна» тощо.

За результатами проведеної дослідницької роботи доцільно проводити найрізноманітніші заходи: конференції, літературно-краєзнавчі очні та заочні екскурсії, засідання літературних віталень, літературно-музичні вечори, ток-шоу, прес-конференції, зустрічі з письменниками та поетами, літературні свята.

Найбільшу зацікавленість студентів викликають літературно-краєзнавчі очні та заочні екскурсії: «Київ у житті та творчості М. Булгакова», «Навчання М. Гоголя в Ніжинській гімназії», «Життя Бальзака в Україні», «Подільський період життя і творчості О. Купріна» та ін. Такий вид навчальної діяльності розширює кругозір молоді, конкретизує і поглиблює знання та уявлення студентів про письменника, посилює інтерес до тих місць, що пов'язані з його життям. Реалізація зазначеної форми в позакласній роботі передбачає ретельну попередню підготовку, що полягає в ознайомленні студентів з науковим історико-літературним матеріалом про місця, у яких жив письменник, про твори, написані ним саме в цьому краї, про твори, в яких відтворено цей куточок України чи країну в цілому.

Використання країнознавчих матеріалів викликає у студентської молоді більший інтерес до вивчення дисципліни та почуття гордості за наш рідний край, допомагає зрозуміти роль України в історії розвитку світової спільноти. Українознавство при вивченні зарубіжної літератури – невичерпний матеріал, що сприяє вихованню патріотів рідної землі, які бережуть українську ментальність, пишаються надбаннями своїх предків і з неослабним інтересом слідкують, який вплив здійснила українська історія та культура на творчість світових майстрів слова.

Список використаних джерел:

1. Волинець І.М. Позакласна робота з літературного краєзнавства в курсі світової літератури [Текст] [Електронний ресурс] / І.М. Волинець // Народна освіта. – 2011. – № 2(14). – Режим доступу: <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/vupysku/14/statti/volynec.htm>
2. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. Додаток до Наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. – Режим доступу: <http://www.osvita-mk.org.ua/osvita-mk/org.ua/2015-2016/rekomndaczii-po-predmetax-docx>
3. Мірошніченко Л.Ф. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 9-11 кл.: посібн. для вчителя / Л.Ф. Мірошніченко, Ю.М. Дишлюк. – Харків: Ранок, 2004. – 208 с.
4. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посібн. [для студ. вищих навч. закладів освіти] / Євген Андрійович Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
5. Самойленко Г.В. Краєзнавство культурно-мистецьке та літературне: навч. посібн. / Григорій Васильович Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2001. – 150 с.
6. Ставровский А.Е. Краеведческая работа в школе / Александр Евгеньевич Ставровский. – 2-е изд., переработ. и доп. – М.: Учпедгиз, 1954. – 208 с.
7. Сухомлинский В.А. Духовный мир школьника // Сухомлинский В.А. Избранные произведения: в 5 т. / [редкол.: А.Г. Дзевирин и др.]. – К.: Радянська школа, 1979. – Т. 1. – С. 221-418.